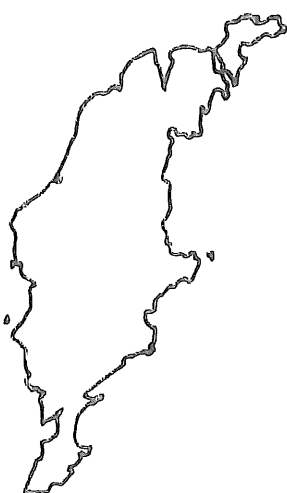

GOTLANDS LÄN

ÖVERSIKTLIG NATURVÅRDS-
INVENTERING
AV GOTLANDS SYDLIGASTE DEL,
SUDRET

LÄNSSTYRELSEN I GOTLANDS LÄN

Planeringsavdelningen
November 1976

SUDRET. NATURVÅRDSINVENTERING 1972

Bakgrund

Gotlands sydligaste del, Sudret, har fortfarande kvar den karaktär som byggts upp under de agrara århundraden som nu syns närma sig sitt slut. Jordbrukets bärkraft har försvagats och trycket från "fritidsfolket" har ökat kraftigt. Fritidsbebyggelse har visserligen funnits relativt länge närmast de attraktiva kuststräckorna, men omfattningen har varit liten och restriktionerna relativt stränga. I dag har emellertid fritidsbebyggelsen på allvar börjat sprida sig till områden med större avstånd till kusten och till de inre delarna av Sudret.

Denna situation ställer ökade krav på ställningstaganden från myndigheternas sida och avsikten med det här redovisade arbetet har varit att ge ett översiktligt material till stöd främst för behandlingen av naturvårdsaspekten av de problem som antytts ovan.

Uppdragsgivare har varit naturvårdsenheten vid länsstyrelsen i Gotlands län och arbetet har utförts i nära samarbete med naturvårdsintendent Per Hansson.

Clas-Göran Eriksson
biolog

Erik Källström
arkitekt

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	sid
1. Tillvägagångssätt vid fältarbetet	3
2. Försök till förtydligande av begrepp och värderingar	4
2.1 Naturvårdsvärde	4
2.2 Landskapsbild	4
2.3 Bebyggelse i landskap	5
3. Kommentarer till redovisningsmetodiken	7
3.1 Kartor	7
3.2 Klassificering	8
4. Beskrivningar och motiveringar för område 1-62	9
5. Kartor	
Topografi; inventeringsområdets omfattning	
Vegetationstyper	
Gällande förordnanden	
Fritidsbosättning mm	
Utdrag ur kustinventeringen	
Landskapsbild	
Områdesindelning och skyddsklassificering	

1. TILLVÄGAGÅNGSSÄTT VID FÄLTARBETET

Fältarbetet har utförts under juni och juli månad 1972. Det inventerade området har vi relativt noggrant gått igenom till fots. Längs vägarna har vi åkt bil och ibland även cyklat.

Topografiska kartan i skala 1:50 000 har tjänat som underlag för de noteringar som gjorts i fält. För sammanställning och bearbetning har vi dessutom haft tillgång till flygfotografier över hela området i skala 1:20 000.

2. FÖRSÖK TILL FÖRTYDLIGANDE AV BEGREPP OCH VÄRDERINGAR

En väsentlig del av detta arbete utgörs av subjektiva värderingar. För att göra dessa avvägningar mer användbara ska vi under avsnitten Naturvårdsvärde, Landskapsbild och Bebyggelse i landskap försöka belysa de faktorer som vi vägt in i våra värderingar.

2.1 Naturvårdsvärde

I begreppet naturvårdsvärde har vi tänkt oss tre begrepp inrymda: vetenskapligt-, kulturellt- och socialt naturvårdsvärde. I det första fallet handlar det alltså om områden som är intressanta ur biologisk eller geologisk synpunkt. Det kulturella naturvårdsvärdet avser välbevarade områden som präglats framför allt av gamla jordbruksformer. Socialt naturvårdsvärde är mer svårdefinierat än de övriga. Det rör sig dock framför allt om områden, som är av stor betydelse för friluftslivet, t ex attraktiva badstränder och populära utflykts- och strövområden.

2.2 Landskapsbild

Begreppet landskapsbild leder tanken till utseendet hos något stort, ett landskap, en vid vy som utbreder sig framför en. Då begreppet emellertid saknar vedertagen motsvarighet för mindre områden eller områden med kortare siktavstånd, har vi med viss restriktivitet i detta arbete även låtit begreppet omfatta det senare fallet.

Vilka faktorer som rent allmänt påverkar vår värdering av en landskapsbild är mycket svårt att klara ut. Några bestämda kriterier på vad som krävs för att en landskapsbild ska anses som speciellt tilltalande har vi alltså inte kunnat använda oss av. Trots det tänker vi försöka beröra några synpunkter som framkommit i samband med arbetet.

Omväxling betyder sannolikt en del för vår uppskattning av ett landskap. Omväxlingen kan då utgöras av t ex en blandning av åker och skog såväl som en variation i höjddled t ex i form av ett böljande sädesfält. Variation kan också framför allt i ett "mindre" landskap ta sig uttryck i växlingar mellan ljus och skugga. Å andra sidan kan en upprepning av samma naturtyp i vissa fall starkt bidra till ett uttryck av kraft och väldighet, som nog också måste klassas som tilltalande. Landskapets skala är sannolikt också av betydelse, även om den i bland upplevs som mycket nära sammanhängande med de punkter som nämnts ovan. Framför allt tänker man väl här på väldiga terrängformationer och vida vyer, men även ett småskaligt, intimt landskap kan ha sina kvaliteter. I det senare fallet spelar förstås också vegetationen en betydelsefull roll. Markytans beskaffenhet påverkar också den positivt upplevda möjligheten att röra sig ut på det man ser, att ta det i besittning, att uppleva sig som en del av den rymd man egentligen bara observerar.

I motiveringarna under punkt IV har vi ofta anfört landskapskaraktern som motiv för någon form av skydd. Detta innebär att vi ansett områdena i fråga vara betydelsefulla delar av den karaktär som vi uppfattar som typisk för Sudret som helhet. Ofta är det fråga om öppna, relativt karga, enbevuxna marker. Att områdena är av betydelse för landskapskaraktern behöver inte betyda att landskapsbilden är tilltalande. I botten ligger alltså värderingen, att man ska bevara inte enbart de områden som är direkt tilltalande, utan även landskapets helhetskaraktär, dess identitet.

2.3 Bebyggelse i landskap

I natursköna områden finns ofta en strävan att få tillkommande bebyggelse att underordna sig landskapet. Detta innebär visserligen, som vi ser det, till stor del en konservering av befintliga förhållanden, men en "konservering" som vi på grund av de befintliga skönhetsvärdena inom begränsade områden vill försvara.

Nybebyggelsen måste här följa de principer som varit betydelsefulla för lokalisering och utformning av den redan befintliga bebyggelsen. Att låta byggnader underordna sig landskapet betyder alltså inte detsamma som att gömma dem.

Men skyddet för det bestående får inte drivas för långt. I områden där det gamla bebyggelsemönstret är mindre tydligt finns det anledning att låta landskapet påverkas av sina nya inslag, och i detta fall främst fritidsbebyggelsen. På vilket sätt detta görs är emellertid ytterst känsligt.

"Liksom den ursprungliga bebyggelsen lyfter upp och förklarar bygden omkring sig genom att vara dess sanna mänskliga uttryck och i sin gestaltning uttrycker den rätta betydelsen av ordet odlingscentrum, borde fritidsbebyggelsen kunna uttrycka det bästa i deras situation, som sökt sig till kusten, och på så sätt understryka den platsens värde. (Detta är en mycket optimistisk syn men den måste vågas.)"
Jan Gezelius: Fritidsbebyggelsen på Gotlandskusten

Detta är också vår principiella inställning till problemet. Vid indelningen i olika skyddsområden har dock denna grundvärdering haft relativt liten betydelse. Detta beror bland annat på att den främst ger konsekvenser i en skala som är mer detaljerad än den som redovisas här. Dessutom saknas ofta medel att genomdriva de krav som vi ser som en förutsättning för ett lyckat resultat. Detta har lett till att landskapets öppenhet ofta blivit vägledande för om vi kunnat tänka oss bebyggelse i området eller ej. För landskapspartier med vida utblickar har vi tillämpat betydligt större restriktivitet än för områden med kortare siktsträckor, då ju en enda misslyckad byggnad i ett öppet landskap kan störa mycket stora områden.

Det ovan redovisade synsättet har dock, rätt tolkat, enligt vår åsikt stor betydelse för lokalisering och utformning av varje enskilt nybygge. Nedan tänkte vi redovisa en del mer konkreta synpunkter på problemet.

Den äldre bebyggelsen, med vilken nybebyggelsen kan komma i konflikt, finns huvudsakligen i de jordbrukspräglade delarna av Sudret. Här kan man för det första inte tillåta särskilt omfattande nytillskott av glesbebyggelse. Bebyggelsen bör ligga skyddad i terrängen och vara förankrad i vegetationen. Gamla tomtplatser är ofta lämpliga att bebygga då stenmurar eller gammal vegetation ger god förankring i landskapet. Själva byggnaderna bör vara "riktiga hus", vilket kanske snarare ställer krav på takvinkel och resning än storlek.

I anslutning till byar och andra mindre grupper av hus kan det ofta finnas lämpliga platser för nybyggnation. Kravet på byggnadernas utseende måste här om möjligt ställas ännu högre. Viktigt är också i sammanhanget att byggnaderna får en relation till bygatan eller vägen som inte känns främmande.

I närheten av kusten och i skogsområdena finns oftast ingen äldre bebyggelse. I dessa lägen behöver nybebyggelsen inte ta lika stor hänsyn till den traditionella utformningen. Förläggningen är dock mycket känslig. Fritidshuset måste få så goda lägen, att man förstår varför de hamnat där, samtidigt som den fria strandremsan inte får ockuperas eller åtkomligheten av den avsevärt försvåras.

Vid kompromisser måste man också se till att man slipper dessa ytterst irriterande gränsövertramp. Om man vill skydda ett öppet område från bebyggelse kan man inte fritt tillåta bebyggelse i de omgivande brynen. Utsikt från ett hus går sällan att förena med att det inte skall synas. Dra i stället in huset några meter och förlägg det i anslutning till en glänta. Skogsbrynet får man uppleva till fots och genom vetskopen att det ändå finns där.

3. KOMMENTARER TILL REDOVISNINGSMETODIKEN

3.1 Kartor

1. Topografi; inventeringsområdets omfattning

På topografiska kartan, vilken är allmänt orienterande, redovisas inventeringsområdets omfattning.

2. Vegetationstyper

Utbredningen av barrskog, lövskog, odlad mark och alvarliknande mark redovisas mycket översiktligt. Avsikten är att ge en ungefärlig kännedom om hur vanliga olika vegetationstyper är på Sudret.

3. Gällande förordnanden

För området gällande förordnanden enligt naturvårdslagen och byggnadslagen redovisas. 7 § NL naturreservat, 13 § NL naturminne, 14 § NL skydd för växt- och djurarter, 19 § NL skydd för landskapsbilden, 122 § BI skydd för natur och bebyggelse.

4. Fritidsbosättning

Här redovisas fritidsbosättning, byggnadslov och avstyckningar för fritidsändamål samt begärda, ännu ej behandlade ansökningar om avstyckning för fritidsändamål. Den inventering av fritidsbosättningen som gjordes i samband med det nu redovisade arbetet avsåg endast hus som uppförts i sen tid till synes för fritidsändamål; övriga inventeringar omfattar dessutom även fritidshus med annan användning tidigare och har markerats i den mån de inte kommit med i vår inventering. Övriga inventeringar syftar på en inventering, som gjordes av kulturgeografiska institutionen vid Stockholms universitet 1970 samt på den sammanställning som gjordes av länsarkitekten i september 1972.

5. Utdrag ur kustinventeringen

I "översiktsplan för Gotlandskusten" behandlades Sudrets kust bl a med avseende på landskapsbild och flora. En jämförelse ligger nära till hands och underlättas av att utdraget har medtagits.

6. Landskapsbild

Enligt önskemål av naturvårdsintendenten redovisas separat de områden som har ansetts vara speciellt tilltalande från landskapsbildssynpunkt. I sammanhanget måste påpekas att graderingen naturligtvis i realiteten saknar skarpa gränser. De områden som tas med måste bli beroende av kvaliteten hos de bästa områdena, så att man inte urvattnar omdömet "speciellt tilltalande".

7. Områdesindelning och skyddsklassificering

Indelningen i områden har gjorts med utgångspunkt från sammanhängande ytor med samma skyddsklass. Områdesindelningen är endast till för att underlätta hänvisningarna för beskrivningar och motiveringar. Gränserna för de olika skyddsklasserna får inte uppfattas som exakta. Inventeringen förutsätter besök på platsen före beslut.

3.2 Klassificering

Inventeringsområdet har indelats i fyra klasser, nämligen:

1. Speciellt skyddsvärt; vårdas vid behov
2. Mycket skyddsvärt
3. Skyddsvärt. Bebyggelse och andra företag kan tillåtas efter noggrann individuell prövning
4. Övriga områden

Avsikten var från början att låta klassindelningen rätt nära ansluta till de skyddsinstitut som finns i naturvårdslagen. Vi tyckte oss emellertid så småningom se flera nackdelar med detta. En indelning som direkt ansluter till de ekonomiska och juridiska system som lagen ger ställer till viss del också krav på likvärdighet med andra områden i landet som givits samma benämning; en avvägning som vi anser att det kommer på andra att göra. Dessutom kan det finnas vissa skillnader mellan lagarnas praktiska tillämpning och vad enbart lagtexten tycks säga, varför en del onödiga otydligheter kunnat uppstå. En viss förhoppning på de nya möjligheter som den kommande bygglagen kan ge har vi också haft, främst vad beträffar styrmöjligheter.

Genom den valda indelningen har vi emellertid tagit ställning till hur stor del av området, som vi anser bör skyddas från naturvårdssynpunkt. Detta ställer i och för sig de inventerade områdena i relation till andra skyddsvärda områden, men inte på samma absoluta sätt som de benämningar som diskuterats ovan.

Det har också varit en strävan att så långt som möjligt redovisa den ganska nyanserade uppfattning vi bildat oss om de olika områdena ur den här studerade aspekten. Vår förhoppning är således, att den relativt detaljerade klassindelningen tillsammans med beskrivningar och motiveringar ska göra våra ställningstaganden användbara.

4. BESKRIVNINGAR OCH MOTIVERINGAR FÖR OMRÅDE 1-62

Nedan följer beskrivningar och motiveringar till de indelningar som redovisas på karta nr 7 "Områdesindelning och skyddsklassificering". Varje område behandlas under punkterna områdesnummer, klass, beskrivning, motivering och i enstaka fall önskemål.

Nr 1

Klass 3

Beskrivning: Ett mindre parti är bevuxet med tall och en.

Motivering: Området är avskärmat från omgivande alvarmark och ligger i anslutning till befintlig bebyggelse.

Nr 2

Klass 2

Beskrivning: I huvudsak utgörs området av enbevuxet alvarmark. Smärre dungar av tall och björk förekommer. NO Mjölhatteträsk och västerut finns talrikt med oxel. Längs Mjölhatteträsk märks ett avsnitt med högstammig björk. I övrigt utgörs trädskiktet av tall.

Alvarmarkerna i sydvästra delen av området är botaniskt intressanta. Bl a förekommer här toppfrossört (*Scutillaria hastifolia*) i mycket täta och stora bestånd.

Mjölhatteträsk är det största träsket inom inventeringsområdet. Vegetationen längs stränderna har ej stabliserat sig efter sänkningen av sjöns yta.

Fågellivet vid Mjölhatteträsk och i dess närmaste omgivningar är både artrikt och individrikt. Detta orsakas sannolikt av att såväl havsstrandens som inlandets fåglar förekommer vid träsket samt att de omgivande markerna erbjuder goda och ostörda häckningsbiotoper för en rad arter.

Väster om vägen Burgsvik-Hoburg ligger Burgsviks soptipp, vilken utgör ett starkt förfulande inslag i landskapsbilden. Häri från sprids även papper och annat skräp med hjälp av vind och fåglar.

Öster om vägen utgörs huvuddelen av arealen av åker och ängsmark.

I kustavsnittet förekommer täktverksamhet samt åtskilliga äldre stenbrott.

Motivering: Vegetationens utveckling och fågelskyddssynpunkter har varit de viktigaste argumenten vad beträffar Mjölhatteträsk och alvarmarkerna söder och sydväst därom. Området är som helhet av väsentlig betydelse för landskapskaraktären och landskapsbilden är bitvis tilltalande. Delavsnittet söder om Burgsvik är viktigt som kontrast mot den sammanhållna bebyggelsen.

Kuststräckan inom området utnyttjas tämligen flitigt som strövområde av såväl Burgsviksbor som turister.

Nr 3

Klass 3

Beskrivning:

Området utgörs av hamnplatsen vid Valar fyr. Trädvegetationen domineras av oxel, i övrigt alvarmarker.

Motivering:

Den befintliga bebyggelsen och hamnplatsen gör att man kan tillåta viss bebyggelse trots det öppna läget i direkt anslutning till havet.

Nr 4

Klass 3

Beskrivning:

Området utmärks av tall och enbevuxna marker, vilka delvis är öppna. I områdets västra del tättnar vegetationen avsevärt och blir i det närmaste ogenomtränglig.

Motivering:

Här föreligger ett begränsat område med tilltalande utseende och fördelaktigt läge och som kan bebyggas utan att omgivande områden nämnvärt störs. Området saknar floristiska särdrag.

Nr 5

Klass 3

Beskrivning:

Huvuddelen av området upptas av agmyrarna söder om Mjölhatte träsk. I den nordligast belägna agmyren har man nyligen slått rat agen.

Omgivande marker utgörs av tallskog. Öster om kuststigen finns begränsade alvarområden av delvis tät karaktär. Väster om stigen tättnar vegetationen avsevärt och är bitvis nästan ogenomtränglig. Den sydöstligaste delen av området utgörs av en höjdstreckning bevuxen med mycket en och oxel. Bitvis är utsikten över havet härifrån mycket tilltalande.

Fågellivet i området domineras av den skrattnåskoloni som ligger i den sydligaste agmyren. I övrigt iakttogs rödbena och enkelbeckasin. I den kantvegetation av björksnår som förekommer längs myrarna uppträder en del tättingar bl a rödvingetrast, koltrast, näktergal och rikligt med mesar.

Motivering:

Området har i genomsnitt ej speciellt höga kvalitéter. Det är dock som helhet för öppet för att placeras i grupp 4. Bitvis finns dock avsnitt med avsevärt högre värde. Principiellt bör här framhållas agmyrarnas värde som vetenskapligt dokument och som exempel på en vegetationstyp som längre tillbaka i tiden haft en betydligt större utbredning. Det vetenskapliga värdet av dessa myrar kan dock omöjligt fastställas inom ramen för denna inventering.

Nr 6

Klass 4

Beskrivning:

Området är huvudsakligen bevuxet med relativt låg tallskog. Smärre öppna vätar och alvarliknande partier förekommer också.

Motivering:

Det är ett i stort relativt ointressant område, som på grund av den skyddande tallskogen inte är speciellt känsligt för bebyggelse.

Nr 7

Klass 2

Beskrivning:

Området är stort och innefattar en rad olika vegetationstyper. Norr om vägen mot Västlands samt öster om Hoburgsvägen förekommer huvudsakligen alvarmarker som här är relativt täta och snåriga. Enstaka dungar av tall märks. Ö om Hundlauser förekommer alphycklar *Orchis spitzelii*, i de största bestånd som påträffats på södra Gotland (Pettersson 1966).

Söder om vägen mot Västlands består området till stor del av åkermark.

I västra delen av området, från Västlands till Bjärges, dominerar alvarmarkerna. Västgränsen utgörs här av den delvis mycket imponerande kustklinten.

Skogspartiet ö Grumpvik utgörs av täta dungar av tall. De omgivande alvarmarkerna är mycket vackra med grov en och rikligt med orkidéer.

Området kring Bilds är som helhet en kulturhistoriskt och estetiskt värdefull miljö. Till detta bidrar såväl de olika marktyperna som den rikliga lövvegetationen och bebyggelsen kring den gamla vägen från havet.

Väster om Lillängen förekommer större partier med våtmarker alldeles öster om kustklinten.

Söder och sydväst om Lillängen är strandvallarna från Ancylostiden imponerande och välbevarade.

Områdets sydvästra hörn domineras av lundvegetation, vilken här och där avbryts av åker eller ängsmark.

Trädskiktet domineras av alm. Buskskiktet är delvis tätt och består av kraftiga hasselbestånd. I fältskiktet påträffas rikligt myskmadra och snärjmåra. Fläckvis i de sankare partierna dominerar älgört. Det vanligaste gräset är spärrlost. Lundpartierna är stadda i kraftig igenväxning.

Sydost om Bjärges är åkermarkerna förhärskande.

Motivering:

Området som helhet är mycket öppet och därför känsligt för bebyggelse. Bitvis är landskapsbilden mycket tilltalande. Alvarmarkerna öster om de synnerligen attraktiva kustavsnitten står i naturlig kontakt med dessa och används som strövmarker för fritidsfolket. Hundlauser i norr är av floristiskt intresse samt i sin helhet betydelsefullt för de snabba skiftningarna mellan bördiga och karga områden, som är så typiska för Sudret. Invid kvarna på Hundlauser finns en mycket livligt besökt rastplats varifrån utflykter görs till de omgivande markerna.

Lundavsnittet vid Gervalds är av botaniskt intresse och företräder en naturtyp som är ovanlig på Sudret.

Önskemål:

Det vore önskvärt om lundpartiet vid Gervalds kunde gallras ur så att en öppnare karaktär erhålls.

Nr 8

Klass 3

Beskrivning: Området är litet och består av åkrar kringgärdade av kraftig vegetation främst i diken.

Motivering: Ett attraktivt läge för fritidsbebyggelse som tack vare den omgivande vegetationen och åkermarken ej behöver störa det omgivande landskapet.

Husplacering, byggnadshöjd m m måste dock i detalj regleras samt flaggstänger o dyl sannolikt förbjudas.

Nr 9

Klass 1

Beskrivning: Området utgörs av kuststräckan från Kulänge till Klasens. I detta kustavsnitt förekommer åtskilliga spår av tidigare täktverksamhet. Flera av stenbrotten är numera i det närmaste igenväxta.

Sannolikt har huvuddelen av det kustnära området tidigare utnyttjats som betesmark. På sina håll upprätthålls betesdriften fortfarande men huvuddelen av området håller på att växa igen.

Vid Kulänge finns vackra strandvallar vilka betas. Dessa betesmarker sträcker sig söderut och vidgas till betesängar i höjd med Västlands. Killingholm är en relativt öppen enbuskbeväxt halvö med kala stränder. Längs holmens västra strand förekommer plana hälltor med jättegrytor samt klapperstrand.

Skogsområdet öster och norr om Killingholm är tätt, bitvis ogenomträngligt. Här och var är inslaget av lövvegetation påtagligt. I övrigt dominerar tall.

I höjd med Kulhaken uppe i skogen finns ett vackert strandvallsystem. Den på topografiska kartan utmärkta stigen passerar delvis över detta strandvallsystem.

I Snäckvik ligger ett antal strandbodas, vilka är av stor betydelse för hela miljön i detta område.

I Grumpviks norra del upp emot Snäckhusård ligger ett strandvallsområde, vilket starkt liknar de berömda Neptuni åkrar på Öland. Detta strandvallsystem förefaller hitintills ha undgått exploatering.

Grumpvik är av stor social betydelse med förhållandevis bra badmöjligheter. Vegetationen kring viken varierar avsevärt. Här finns också ett par strandbodas av betydelse för miljön.

Söder om Grumpvik vidtar ett mer varierat landskap. Stranden är här smal och på sina håll går skogen ända ned till vattnet. Skogsmarkerna innanför är delvis uppsplittrade av ängsmarker och våtar. Här förekommer också större sammanhängande områden med produktiv skogsmark.

Vid Bjärges finns större arealer ängsmark.

Söder om Bjärges vidtar ett flertal lövlundar av vilka de flesta är starkt igenväxta.

Ett av dessa lundområden har dock nyligen röjts och detta är mycket tilltalande.

Alm dominerar trädskiktet men här förekommer också ask, ek, oxel och björk samt en del tallar av ansevärd dimension. Buskskiktet domineras helt av hassel som här förekommer i mycket kraftiga bestånd. Några stigar genomlöper detta lundområde vilket genomströvas av kreatur.

I fältskiktet, som av naturliga skäl har en typisk våraspekt med bl a blå- och vitsippor, påträffas arter som sårläka, vänderot, ormbär, lundsgräs och nässelklocka.

Fågellivet i lundarna är rikt på sångare och andra tättingar. Av noterade arter märks rosenfink, svarthätta, näktergal, härm-sångare och grönsångare, kol- och taltrast samt grå flugsnappare.

Strandängarna väster om dessa lundpartier har en växtlighet av delvis unik karaktär. I den kortbetade gräsvegetationen påträffas rikligt med orkidéer. Massförekomst av den sällsynta orkidén salepsrot, hjälmnycklar, ängsnycklar, honungsblomster (*Herminium monorchis*), flugblomster, kärrknipprot, samt dessutom alla de vanliga strandängsväxterna.

De små dungarna av tall, som förekommer på strandängarna, hyser sin speciella vegetation och gör variationen inom området än rikare.

Områdets östra gräns utgörs av en klintsträckning, som är mycket markerad vid Gervalds och successivt flackar ut mot Bjärges och Grumpvik.

Väster om denna klint ned mot stranden förekommer en rad strandvallar samt några mindre markerade klintar.

Motivering:

Skälen till den höga klassificeringen är många. Förutom de vetenskapliga, vilka här är både botaniska, geologiska och ornitologiska, är området av stor social betydelse. Badmöjligheterna, den rika vegetationen, landskapsbilden samt tillgängligheten gör att området är synnerligen livligt besökt av turister.

Önskemål:

Viktigt är att nuvarande betestryck även i fortsättningen kan upprätthållas. Detta gäller hela kuststräckan och i synnerhet strandängarna norr om Klasens. Där är den rika florans sannolikt ett direkt resultat av de edafiska faktorerna och betesdjurens tramp.

Vidare är det viktigt att de röjda lundområdena även i fortsättningen erhåller sådana vårdåtgärder, att nuvarande förhållanden upprätthålles. Här skulle dessutom ytterligare partier kunna röjas.

Det är av två skäl synnerligen olyckligt, att två hus hamnat i det södra lundområdet. 1. De har en avstängningseffekt för det rörliga friluftslivet och den bofasta befolkningen (Under inventeringen framfördes denna synpunkt av flera personer). 2. Fåglar som häckar i lundmiljö är tämligen lättstörda, varför bebyggelsen även ur denna synpunkt torde vara olämpligt placerad.

Det viktigaste torde dock vara avstängningseffekten.

Strandvallssystemen vid Grumpvik och Kulhaken bör erhålla lagligt skydd mot täktverksamhet.

Nr 10

Klass 3

Beskrivning:

Landskapet är småbrutet med åkermark och dungar. Väster om Hoburgsvägen utgörs vegetationen huvudsakligen av tallskog. Bebyggelsen längs Hoburgsvägen från Häggvier till Sigfride (Sigfride vid kvarnen) utgör en sammanhållen bybildning med kulturhistoriska och miljömässiga värden.

Motivering:

Områdets värde ligger i den samlade bymiljön med sina tillhörande ängsmarker. Av de enskilda gårdarna är hembygdsmuseet av speciellt värde.

Önskemål:

Bebyggelse i anslutning till den redan befintliga är tänkbar. Dock är det ytterst väsentligt, att stor hänsyn tas till den befintliga bebyggelsen och då inte enbart till de enskilda byggnaderna utan även till den befintliga helheten och de yttre omständigheterna som helheten beror av.

Inom området finns också smärre vegetationsomgärdade öppna marker där restriktionerna inte behöver vara lika omfattande.

Nr 11

Klass 2

Beskrivning:

Miljön kring Vamlingbo kyrka domineras av jordbruksmark. Öster om vägen är det huvudsakligen betesängar. Skogspartiet vid Mickels domineras av tall och en men öster om Simunde finns ett större delvis mycket tätt bestånd av björk. En poppel utgör ett påtagligt inslag i landskapsbilden på ängarna norr härom.

Väster om vägen finns åkermarker samt betesängar och lummiga lövdungar.

Motivering:

Kyrkan dominerar landskapet i detta område. Miljön kring denna har ansetts värdefull rent kulturhistoriskt och ur landskapsbildssynpunkt.

- Nr 12
Klass 3
Beskrivning: Huvuddelen av området upptas av åkermark. Alvarliknande partier finns i den västra delen. Där förekommer också en rad dungar, som till övervägande delen består av lövvegetation och är starkt igenväxta. Större sammanhängande tallskogsmarker finns vid Kvarne och Västergårde samt norr om vägen Vamlingbo-Grumpvik.
- Öster om vägen ligger ett stort grustag. Nya grustäcker öppnas också i skogen väster om Kvarne.
- En mindre myrmark med delvis intressant vegetation ligger sydväst om Västergårde.
- Motivering: Området har bedömts sakna de kvaliteter som skulle motivera högre skyddsgrad. Genom att merparten av området är öppet och flackt måste dock vissa restriktioner iakttas mot ev bebyggelse. Inom området finns många skyddade miljöer, men speciellt i anslutning till vägarna är förhållandena betydligt mera känsliga.
- Nr 13
Klass 4
Beskrivning: Området är bevuxet med tallskog.
- Motivering: Landskapsbilds- och naturvårdsskäl för skydd saknas. Korta siktavstånd och låg attraktivitet gör att speciella restriktioner för bebyggelse ej behövs.
- Nr 14
Klass 3
Beskrivning: Åkermark upptar större delen av området.
- Motivering: Landskapsbildsskäl motiverar ej byggförbud, men områdets öppenhet och gränzonerna mot kringliggande områden gör, att en styrning av ev nybebyggelse är nödvändig.
- Nr 15
Klass 1
Beskrivning: Detta område upplevs trots sin storlek som en enhet. Området är öppet, relativt flackt och alvarliknande. Det lutar svagt från väster mot öster med de högsta delarna i kustklinten i väster. Längs hela kusten i väster utgör klinten en skarp gräns mellan alvarmarkerna och stranden. Mellan Klasens och Hallbjäns är klinten fridlyst. Från Gervalds och söderut sträcker sig en serie dalar som gett skydd för bosättning.
- I områdets norra del kring Sippmanne är terrängen småbruten med torrängar, smärre våtområden, en del hållmarker och dungar med gles tallskog, som tättnar närmare Hoburgsvägen.
- Öster om vägen ligger två större vattensamlingar av våtmarks-karaktär omslutna av bitvis ogenomtränglig tallskog. De närliggande ängsmarkerna hyser en rik vegetation i jämförelse med alvarmarkerna lite längre söderut.

Vattensamlingarna torde också ur ornitologisk synpunkt vara värdefulla.

Sydväst om våtmarkerna ligger Muskmyr, vilken ur vetenskaplig synpunkt är en av de intressantaste myrarna på Gotland (S Larsson -72).

Söderut utbreder sig Sundrealvaret med främst hållmarker, smärre myrpartier och våtar. Fläckvis förekommer tjockare jordlager, vilka givit förutsättningarna för de talldungar som förekommer. På sina håll har man försökt plantera såväl tall som gran. Genom minskat betetryck koloniserar vissa områden av snår och täta enbuskridåer. Sannolikt är dock förutsättningarna för förbuskning av större delar av detta unika alvarområde små.

Alvarmarken övergår mot sydost successivt i gles tallskog. Lite varstans påträffas mer eller mindre markerade strandvallar. Stigen från Kvännmyr mot Skoge går delvis på Littorinavallen.

Beteslandskapet vid Klehammarsård med enbuskar och mindre lövsnår har en synnerligen tilltalande landskapsbild. Detta parti är också av botaniskt och geologiskt intresse.

Ett vackert strandvallsystem i klapper ligger norr om Barshageudd. Härifrån och västerut mot Hoburgen varierar åkermark med betesängar och klapperpartier. Åkermarkerna sluttar ned mot Flisviken och Rivviken och gör landskapsbilden mycket attraktiv.

Bebyggelsen ligger i skyddade lägen och är koncentrerad till Sunde och Västergårde-Digrans.

Exempel visar, att landskapet är mycket känsligt för fellokalisering av bebyggelsen.

(Området finns utförligare beskrivet i Kustinventeringen.)

Motivering: Hela området har ansetts som speciellt skyddsvärt. Inom dess gränser finns en rad naturvetenskapligt värdefulla företeelser. Dessutom är landskapsbilden mycket tilltalande och känslig. Områdets stora betydelse för det rörliga friluftslivet är obestridligt.

I och för sig innehåller området delar av olika hög kvalitet, men någon uppdelning får trots detta inte göras, då en betydelsefull del av områdets värde ligger i dess storslagna helhet.

Nr 16

Klass 2

Beskrivning: Området är bevuxet med gles rakstammig tallskog. Undervegetationen består av ormbunkar.

Motivering: Landskapsbilden inom området är tilltalande. Bebyggelse i tallskogen bör med hänsyn till landskapskaraktären ej tillåtas.

Bebyggelse i detta område skulle dels enbart genom sin placering utgöra ett främmande och markerat inslag i landskapet dels sudda ut växlingen mellan bebyggda och obebyggda områden.

Nr 17

Klass 3

Beskrivning:

I ett mindre område med gles tallskog finns omväxlande torrbackar och vackra enbusksnår. Ett stort antal stigar genom området vittnar om att det besöks flitigt. Sannolikt utgör det närströvområde för besökare av hembygdsgården.

Motivering:

Området är relativt skyddat och bitvis mycket attraktivt för bebyggelse. Det känsliga läget gör dock en kontroll av varje projekt nödvändig.

Nr 18

Klass 4

Beskrivning:

Detta flacka område, vars huvudsakliga underlag utgörs av flygsand, är bevuxet med tallskog. Undervegetationen domineras av örnbräken. Inom smärre partier är inslaget av örter större. Åker- och ängsmarkerna vid Tomase har delvis börjat växa igen. Inom området ligger en pistolskyttebana.

Motivering:

Området saknar speciella kvaliteter och är relativt tätbevuxet vilket ger insynsskydd. Gränserna mot norr och öster är emellertid betydligt mer känsliga.

Nr 19

Klass 3

Beskrivning:

Huvudsakligen består området av åkermark, en del åkerholmar med tall och snårvegetation.

Motivering:

Området saknar speciella kvaliteter och är inte särskilt lämpligt för bebyggelse. Det öppna jordbrukslandskapet är känsligt, varför styrning krävs av eventuell tillkommande bebyggelse.

Nr 20

Klass 2

Beskrivning:

Huvuddelen av området upptas av åker och ängsmark. Sydvästra hörnet består dock av tämligen tät tallskog. Sydost om Nore ligger en vacker lövlund med ädla lövträd och täta hasselrunnor. Ängsmarkerna vid Nore och norr om Kvännmyr har bitvis en vacker orkidéflora.

Motivering:

En kombination av flera faktorer såsom landskapsbildsvärden, betydelsen för landskapskaraktären och en stor öppenhet gör området olämpligt för bebyggelse. Kuststräckan mellan Norebod och Holmhällar är mycket attraktiv för friluftsliv och där tillämpas stor restriktivitet med byggnadslov. Detta får inte föra med sig att det gamla beteslandskapet och den öppna åkermarken mellan bebyggelsen i norr och strandskogen i söder exploateras av fritidsbyggarna.

Önskemål: Det vore synnerligen värdefullt, om karaktären av beteslandskap kunde bevaras inom området närmast Nore. Nuvarande betestryck är ej tillräckligt för att upprätthålla denna. Vidare vore det önskvärt, att vården av lövlunden även i framtiden kunde säkras.

Nr 21

Klass 3

Beskrivning: Området är bevuxet med delvis tät högstammig tallskog. Undervegetationen är gräsrik. Ett par små åkerlappar finns inom området. Dessa förefaller ej brukade. Några små lövdungar med delvis kraftig snårvegetation förekommer.

Motivering: Området saknar speciella kvaliteer och vegetationen utgör ett skydd mot det kringliggande öppna landskapet. Dess utnyttjande för bebyggelse utgör inget hinder för åtkomligheten av stranden eller för det rörliga friluftslivet. Det känsliga och attraktiva läget fordrar dock en styrning av ev bebyggelse, främst dess placering.

Nr 22

Klass 1

Beskrivning: Kuststräckan mellan Kvännmyr och Holmhällar är en sammanhängande sandstrand. Sanddriften från detta område har varit betydande innan den nuvarande tallskogen växte upp och begränsade vindens verkningar.

Ett vackert dynlandskap återfinns öster och sydöst om Rembs gård.

Fortfarande finns inom detta område stora ytor, vilka är vegetationslösa och där vindens verkningar präglar landskapet.

Öster om Rembs finns också en serie raukar uppe i skogen. En viss pålagring av sand sker sannolikt fortfarande, men åtskilliga av dessa raukar är imponerande. Troligen kommer sanddriften att avta i omfattning i och med att marken koloniserar av såväl skog som örter.

Kvännmyr uppdäms av strandvallar mot havet. Myrens klarvattenytor är små. Ag dominerar. Vid de två besök som företagits observerades svarthakedopping, gräsand, kricka och skrattmå. De omgivande våtmarkerna är vackra och botaniskt intressanta med rika orkidéförekomster.

Omedelbart öster om vägen mot Norebod ligger ett mycket tilltalande beteslandskap. Tyvärr håller man här på att uppföra fritidshus. Dessutom har man planterat ett tallbestånd, vilket när det växer upp starkt kommer att förfula landskapsbilden.

Vegetationen längs stranden är intressant. På sina håll har kraftiga driftvallar bildats och den för sådana lokaler typiska vegetationen utvecklats. Längs stranden påträffas också strandört och östersjötåg. B Pettersson uppger martorn från området innanför Heligholm.

Holmhällar och Hammarshagehällar är raukfält av högsta klass. Tyvärr har dock landskapet förfulats genom att man delvis exploaterat grusförekomsterna innanför raukfälten.

Viken mellan dessa uddar, Skvalpvik, är både vacker och botaniskt intressant.

Motivering: Badmöjligheterna och den mycket tilltalande landskapsbilden gör detta område mycket betydelsefullt för det rörliga friluftslivet. De vetenskapliga värdena är också av stor betydelse, såväl botaniskt som geologiskt.

Önskemål: Exploaterade grustäckter bör återställas. Eventuellt kan en kanalisering av besökare ske. Biltrafiken längs Skvalpvik bör ej tillåtas.

Nr 23

Klass 3

Beskrivning:

Gles delvis högstammig tallskog växer på sandigt underlag. Undervegetationen är relativt örtrik. Omfattande fritidsbebyggelse samt pensionatsrörelse finns inom området.

Motivering: Den befintliga fritidsbebyggelsen sätter till stor del sin prägel på området. Skogen och närheten till havet ger goda förutsättningar för ev tillkommande bebyggelse. Bebyggelsen måste närmast betraktas som tätbebyggelse och bör från början regleras som sådan.

Önskemål: Ev bebyggelse väster om pensionatet medför att åtkomligheten av stranden måste förbättras.

Nr 24

Klass 4

Beskrivning:

Huvudsakligen består området av sankmarker. Två större ågfält samt några mindre förekommer. I södra delen finns större risiga björkdungar i övrigt tallskog. Dessutom ligger det i SO en vacker inäga, vilken fortfarande slås. Västra delen har betesängar med bl a flugblomster och kärrknipprot. En del hygien och tallplanteringar påträffas.

Motivering: Området är avgränsat från de kringliggande öppna markerna och saknar tillräckliga kvaliteter för att motivera ett skydd. Det ligger dessutom relativt avsides i förhållande till rörelseriktningar och målpunkter i landskapet.

Nr 25

Klass 3

Beskrivning:

Huvuddelen av området upptas av åker och ängsmark. Längs den västra gränsen förekommer tallskog samt våtmarker med delvis intressant vegetation. Här iaktogs också trana vid två tillfällen.

Väster om Sallmunds ligger vackra betade björkhagar.

Motivering: Området har bedömts sakna tillräckliga kvaliteter för att helt kunna fredas från bebyggelse. Inom detta område är dock vyerna relativt vida varför stor restriktivitet måste iakttas gentemot nybebyggelse.

Nr 26

Klass 4

Beskrivning: En delvis tät och svårforcerad tallskog kännetecknar området. Vid Stenstugu förekommer dock högstammig gles tallskog. Smärre öppna ytor och rikligt med stigar ger i övrigt intryck av starkt igenväxt betesmark.

Motivering: Området har bedömts sakna värde ur landskapsbilda- och naturvårdssynpunkt och är avskärmat från kringliggande områden.

Nr 27

Klass 3

Beskrivning: Vid Västergårde finns en del åkermark, i övrigt tallskog. Ett flertal fritidshus samt äldre gårdar.

Motivering: Områdets tilltalande egenskaper sammanhänger starkt med dess gamla bebyggelse. Den på senare tid tillkomna sommarstugebebyggelsen utgör dock redan ett så markant inslag i området, att ett absolut byggförbud i det nuvarande skedet förefaller svårt att motivera. Ev nybebyggelse måste dock planeras med så stor omsorg att den snarare tillför något än försämrar den nuvarande situationen. Nybebyggelse i området bör betraktas som tätbebyggelse och planeras som sådan.

Nr 28

Klass 2

Beskrivning: Åker och ängsmarker kantas av tämligen täta lövträds- och talldungar. I söder växer mest tall.

Motivering: Miljön kring Bonsarve bör skyddas som ett sammanhållet och vackert exempel på äldre bondkultur. Att området sydväst om gårdsgruppen hålls fritt från bebyggelse är av största betydelse för gruppen som helhet. Bebyggelsen i norra delen av område 27 bör ej heller tillåtas utbreda sig norrut längs vägen. Genom att behålla en viss variation mellan bebyggda och icke bebyggda områden förhindras en utsuddning av landskapets omväxlande karaktär.

Nr 29

Klass 3

Beskrivning: Åker och ängsmark är omgiven av delvis mycket tät och svårforcerad tallskog.

Motivering: Speciella värden ur landskapsbilda- eller naturvårdssynpunkt saknas i stort, men på sin öppenhet kräver området en styrning av ev bebyggelse.

Nr 30

Klass 4

Beskrivning: Huvudsakligen förekommer tallskog med insprängda inägor.

Motivering: Området saknar värden ur landskapsbilda- och naturvårdssynpunkt och är p g a den skyddande vegetationen ej känsligt för bebyggelse.

Nr 31

Klass 3

Beskrivning: I den södra delen av området dominerar de öppna betesängarna och åkrarna. Några större tallskogspartier märks. Norr om vägen Bottarve-Hamra är alvarliknande marker vanligast. Tämmligen gles och kortvuxen tallskog omväxlar med enbusksnår. Lite varstans påträffas våtar och hållmarker. Några större ängsmarker ligger i anslutning till den på kartan markerade stigen.

Vid Skogs finns några vackra betade lövlundar. Trädskiktet domineras av asp men här finns också björk, ek och rönn. Mäktiga hasselbuskage bildar buskskikt tillsammans med hagtorn, slån och krusbär. Fältskiktet är örtrikt. Snärjmåra, hundkäx, gullgiva, nattviol, tvåblad, harkål, lundstarr samt fläckvis mattor av harsyra påträffas.

Åkerholmen vid m i Hamra är en vacker äng bevuxen med ett fåtal träd. Väster om diket finns ett lundartat parti. Ask är det vanligaste lövträdet här. Buskskiktet är delvis tätt och domineras av hassel. I fältskiktet trivs ormbär, blå- och vit-sippor, violer samt på sina ställen mycket liljekonvalj och vit pyrola. I norra delen av området är vegetationen tät.

Motivering: Området har bedömts sakna tillräckligakvaliteter för att helt kunna undantas från bebyggelse. De öppna en- och tallmarkerna i den norra delen utgör som typ en viktig del av den helhetskaraktär som är Sudrets. Ev tillkommande bebyggelse måste regleras så att delområdets något ödsliga karaktär inte helt spolieras.

I anslutning till den befintliga bebyggelsen i Hamra och Rofinds bör begränsad nybebyggelse kunna ge gott resultat under förutsättning att tillräcklig hänsyn tas till den befintliga bebyggelsen.

Önskemål: Lövlundarna vid Skogs bör även i framtiden hållas öppna genom bete och röjning.

Nr 32

Klass 2

Beskrivning: Området utgörs av vägsträckningen omgiven av gles tallskog.

Motivering: Mycket dåliga förutsättningar finns här för att kunna lokalisera bebyggelse på ett sätt som upplevs som naturligt i förhållande till nuvarande krav eller gammal tradition. Då området dessutom är känsligt p g a sitt läge vid vägen, bör det ej bebyggas.

Nr 33

Klass 2

Beskrivning:

Huvudsakligen är området våtmarker med värdefull flora. Här förekommer bl a kärrnycklar i större bestånd. Våtmarkerna vid Sandvåten hyser ett flertal orkidéarter i mycket täta bestånd främst kärrknipprot, honungsblomster och brudsporre.

Motivering:

Den rika och intressanta vegetationen med förekomst av kärrnycklar ger högt skyddsvärde.

Önskemål:

Ytterligare förändringar i dräneringsförhållandena i detta område skulle radikalt förändra betingelserna för den rika orkidéfloran varför ingrepp av detta slag liksom skogsplantering inom de angivna områdena bör undvikas.

Nr 34

Klass 4

Beskrivning:

Till största delen är området tallskogsbeväxt. I norra delen finns dock en del åkermark. Inom området ligger stora orkidérika våtmarker. Östra kantens våt och ängsmarker är betade. Vid bl a Petesviken förekommer rikligt med ag.

Området är starkt påverkat av skogliga åtgärder och stora delar är svårforcerade och risiga med omfattande hyggen. Genom dikning har dräneringsförhållandena starkt förändrats.

Motivering:

Här finns för det rörliga friluftslivet föga tilltalande områden. Det vetenskapliga värdet torde ej motivera speciella skyddsåtgärder.

Nr 35

Klass 2

Beskrivning:

Området innesluter huvudsakligen alvarmarker.

En del dungar av tall förekommer speciellt i den norra delen. Vid Sallmunds finns vackra lövlundar med rik undervegetation, bl a massförekomst av ramslök.

Vissa partier av dessa lundar är under kraftig igenväxning. Andra delar hävdas fortfarande. Väster om Sallmunds utbreder sig vackra betesmarker med stort inslag av björk och hasselsnår.

Lövdungarna vid Långmyre utgör ett väsentligt inslag i landskapet. Även här har igenväxningen gått långt i vissa partier.

Igenväxande lövdungar förekommer också vid Sindarve. Vid Norrgårde hålls en mindre del av lövdungarna som hävdat änge.

Områdets kontakt med havet är svag.

Motivering:

Det öppna landskapet och de landskapsbildmässiga kvaliteterna är huvudskälet för klassificeringen. Härutöver tillkommer att vissa avsnitt har relativt stort botaniskt intresse.

I undantagsfall kan bebyggelse komma ifråga om den placeras i anslutning till befintlig bebyggelse och vegetation.

Önskemål: För att behålla karaktären i Sallmundsområdet är det viktigt, att åtminstone nuvarande betestryck upprätthålls. Inom vissa av lövlundspartierna bör dessutom en varsam röjning ske.

Nr 36

Klass 1

Beskrivning:

I området ingår huvudsakligen betesmarker, delvis av karaktär alvarmark, strandängar. Stranden är delvis sandstrand, delvis grus och klippstrand.

Badmöjligheterna i Vändburgviken hör till de bästa inom inventeringsområdet. Det innanförliggande partiet har en intressant växtlighet.

Fågellivet på Sallmundsudd förefaller betydligt rikare än närliggande områden såväl norr om som söder om.

Längs denna kuststräcka förekommer en del driftvallar. Stranden är dock merendels smal och stenig.

Längs stengårdsgårdarna har bitvis smärre lövbuskage vuxit upp där betet avtagit eller upphört.

Motivering: Området har en mycket tilltalande landskapsbild och innehåller dessutom avsnitt av intresse för den vetenskapliga naturvården. Av mycket stor betydelse för det rörliga friluftslivet är de goda badmöjligheterna vid Vändburgsviken.

Önskemål: Dessa marker bör även i framtiden hållas öppna genom bete. Möjligt är att man vid stigande besöksfrekvens på något sätt bör skydda fågellivet på Sallmundsudd.

Nr 37

Klass 1

Beskrivning:

Området omfattar de mycket fågelrika markerna vid Stuckviken och Faludden.

Beteslandskapet, vilket delvis är av alvarkaraktär, ger med sin vidsträckthet ett synnerligen storslaget intryck.

Motivering: Fågellivet och den mycket tilltalande landskapsbilden ger området högsta skyddsvärde.

Önskemål: Det är en självklarhet att fågellivet inom detta område bör erhålla ett fullgott skydd. Att därutöver kunna bevara det vackra landskapet genom fortsatt betesdrift känns mycket angeläget.

Nr 38

Klass 1

Beskrivning

Vid Lasses ligger ett välhävdad och mycket vackert änge om ca 5 ha. Mycket blomrika ängar omges här av täta lövsnår bestående främst av hassel men också av hagtornsbuskar och nypon.

Motivering: Lövängarna bör bevaras inte bara på grund av sin skönhet utan också därför att de är viktiga exempel på gammal kulturmark. Lövängarnas antal har starkt sjunkit under de senaste decennierna, varför de nu kvarvarande framstår som väsentliga referensområden för vetenskaplig forskning.

Önskemål: Skötseln av detta änge bör säkerställas så att det även i framtiden kan hållas som hävdat änge.

Nr 39

Klass 2

Beskrivning: Här utbreder sig ett vackert kulturlandskap med betade lövskogslundar och ängsmarker vid Rudvier. Vissa delar håller på att förbuskas.

Motivering: Området har en tilltalande landskapsbild och är tillsammans med byggnaderna vid Rudvier ett gott exempel på gammalt kulturlandskap.

Önskemål: För att området skall behålla sina nuvarande kvaliteter fordras att det hålls öppet, vilket bör ske genom bete.

Nr 40

Klass 3

Beskrivning: Åkermark samt betesängar, delvis av alvarkaraktär, upptar huvuddelen av området.

Vid Strands förekommer dock tät tallskog och i kanten av detta område större våtmarksområden. Sannolikt har en betydligt större del av detta område tidigare bestått i myr och våtmärker, vilka numera är utdikade.

Vegetationen söder om Skoge är delvis tät och domineras av tall. Kring Botarve och Rudvier utgörs vegetationen huvudsakligen av björkdungar av vilka de flesta är igenväxta.

Lövlundar med delvis stort inslag av ädla lövträd förekommer vid Petes. Detta område betas.

Motivering: Området saknar ur vetenskaplig och landskapsbildssynpunkt tillräckligt stora värden för att motivera ett fullständigt skydd. Området är dock så öppet att man i många fall måste ställa mycket stora krav på ev nybebyggelse.

Önskemål: Det vore värdefullt, om de lundartade områdena kring Petes röjas ur så att man härigenom delvis återfår den typ av änge som sannolikt föregått nuvarande vegetationstyp.

Nr 41

Klass 2

Beskrivning: Här rör det sig om ett mindre område omfattande några björkdungar samt annan lövvegetation med tämligen kraftiga buskage av hagtorn, nypon och slån.

De omgivande betesmarkerna hör till de vackraste och mest blomrika inom denna del av inventeringsområdet. I norra delen har man troligen brutit kalksten förr i tiden. Kalkbrotten har växt igen och här har nu tilltalande våtmarker uppstått. Våtmarkerna hyser en intressant vegetation med stort inslag av bl a orkidéer.

Vid Bottarve finns en delvis vårdad lövlund.

Hamlade ekar och vackra hasselbestånd samt en delvis rik undervegetation gör området både tilltalande och botaniskt intressant.

Motivering: Den tilltalande landskapsbilden samt den rika växtligheten har utgjort huvudskälen till klassificeringen. Närheten till Burgsvik och det ökade krav på vackra och lättillgängliga strövområden som friluftslivet ställer har också starkt bidragit vid den slutliga bedömningen.

Önskemål: Nuvarande betestryck inom området bibehålls. Lundområdet vid Bottarve hålls öppet. Här skulle ytterligare röjningar vara behövliga i den södra delen av området.

Nr 42

Klass 2

Beskrivning:

Området omfattar de västra delarna av alvarområdet, Austerrum och betesmarkerna vid Unghanse. De senare ligger i direkt kontakt med vägen mot Fide.

Stora delar av området håller på att växa igen till följd av det minskade betestrycket.

Motivering: Austerrum har trots viss igenväxning en öppenhet och en kontakt med havet som gör området storslaget. Området vid Unghanse är öppet och har en vacker landskapsbild och är dessutom av betydelse som avbrott i bebyggelsen längs vägen.

Nr 43

Klass 1

Beskrivning:

Några av inventeringsområdets vackraste hävdade ängen påträffas invid Öja kyrka.

Det sydligare benämns enligt ortsbefolkningen Öja prästänge det norra Larssons änge.

Bägge dessa ängen hävdas fortfarande med gamla metoder.

Blomprakten är stor och de omgivande lövbuskagen och träden ger ett storslaget intryck.

Motivering: Såväl ur naturvetenskaplig som social synpunkt är ängen av denna typ synnerligen värdefulla. Dessa är exempel på en tidigare mycket vanligare form av kulturmark. Härtill kommer att de också utgör ett mycket tilltalande inslag i landskapsbilden.

Önskemål: Dessa ängen bör för framtiden tillförsäkras den skötsel som erfordras för att upprätthålla nuvarande förhållanden. Detta

framstår som mycket angeläget eftersom man i trakten av Öja kyrka tidigare hävdade väsentligt större arealer som ängen. Väster om vägen har man låtit motsvarande marker växa igen fullständigt. Flera exempel på liknande förhållanden skulle kunna lämnas från Öjas omgivning. Det är således en brukningsform, vilken intimt sammanhänger med den övriga kulturmiljön kring Öja kyrka.

Nr 44

Klass 3

Beskrivning: Norra delen av området är relativt öppet med enstaka lövbestånd samt ett sankområde dominerat av sälg. Öster om Öja kyrka ligger betesmark avbruten av lövridåer.

Motivering: Miljön i nära anslutning till kyrkan och ruinen bör skyddas av kulturhistoriska och estetiska skäl. I anslutning till den befintliga bebyggelsen finns dock goda förutsättningar för komplettering med nybebyggelse, under förutsättning att detaljerad styrning av placering och byggnadernas utformning accepteras.

Nr 45

Klass 3

Beskrivning: Området omfattar åkermarker, vilka delvis inramas av lövvegetation. I sydöstra delen finns ett antal starkt igenväxta lövlundar och mellan dessa mindre tämligen rikblommande ängsmarker.

Motivering: Området uppsplittras av vegetationen, som begränsar vyerna och ger stöd för ev bebyggelse. Speciella landskapsbilda- och naturvårdsskäl saknas. Ev bebyggelse måste dock med hänsyn till den relativa öppenheten regleras i detalj.

Nr 46

Klass 1

Beskrivning: Det flacka beteslandskapet på Austerrum är i många avseenden storslaget. Vissa delar av detta område har närmast karaktären av hällmarksalvar. På andra delar utbreder sig mäktiga enbuskbestånd. Genom det avtagande betestrycket håller somliga delar på att buskas igen. Vätmarker påträffas lite varstans. Den största utbredningen har de vid Långvät. Åtskilliga höga och mäktiga "stenvastar" löper över det stora alvarområdet. På sina håll förekommer mindre dungar med tall.

Vid Skäret ligger några fiskebodas. Detta är också förhållandet vid Grunnet.

Området är av stor betydelse för fågellivet. Åtskilliga arter rastar på betesängarna, bl a stora mängder gäss och gravänder. Som häckningsmiljö för fåglar har Austerrum stor betydelse.

I den norra delen av området avsmalnar stranden väsentligt. Vid skjutbanan finns större våtmarksområden. Här höjer sig ett par strandvallar upp över det omgivande landskapet. Strandvallsystemet är vidare mycket vackert utbildat vid det gamla fiskeläget Tubod.

De sandiga och något steniga betesängarna vid Stapeludden är också mycket vackra. På udden finns ett par strandbodar.

Motivering: Det är främst den mycket tilltalande landskapsbilden som legat till grund för klassificeringen. Närheten till havet är också betydelsefull.

Önskemål: Delvis är risken för igenväxning ej överhängande. Att trots detta hävda hela området kan visa sig svårt men vissa delar bör då utväljas för bevarande. Detta gäller även våtmarkerna vid Långvät.

Nr 47

Klass 2

Beskrivning:

Söder om vägen vid St Västergårde växer ett större bestånd högväxta björkar. Buskvegetation saknas i det närmaste inom området och fältskiktet är tämligen rikt på örter. Det hela ger intryck av en magnifik pelarsal.

Norr om vägen utbreder sig ett hassellundområde, vilket i vissa delar är starkt förbuskat medan andra delar fortfarande uppvisar karaktären av betat änge.

Detta avsnitt övergår i den västra delen i en vacker betesmark bevuxen med ett stort antal stora ekar samt en del björk.

Vid Breckvie finns en del ädellövträd samt spår efter gammalt beteslandskap. Här påträffades också den röda skogsliljan (planterade?) i några exemplar.

Bebyggelsen på gården Breckvie är välbevarad och av ålderdomlig karaktär.

De öppna markerna öster och norr härom är enbuskbeväxta, stundom starkt tuviga marker.

Ett stråk av vätar finns vid Gylvät. De omgärdas av täta talldungar.

Skogspartiet väster om Tubod är ett synnerligen risigt och tätt tallbestånd.

Motivering: Det är ett i huvudsak öppet område med bitvis mycket tilltalande landskapsbild. Områdets karga uttryck bör dessutom behållas som viktig del av landskapets helhetskaraktär.

Lövområdet vid Västergårde är av både vetenskapligt och socialt intresse.

Kulturmiljön kring Breckvie är också värd speciellt intresse.

Önskemål: Det vore förnämligt om man genom röjning skulle kunna återfå den öppnare karaktär som hassellundområdet öster om Västergårde tidigare haft.

Nr 48

Klass 3

Beskrivning: Huvudsakligen omfattas ängs- och åkermark. Skogspartiet vid Rommunds är en igenväxande löväng med hassel och ädla lövträd. I västra delen av området förekommer omfattande tallplanteringar. Jordbruks- och gårdsmiljön i vägkorset Fide-Rommunds är tilltalande och av stor betydelse för landskapsupplevelser.

Motivering: Förutom kulturmiljön kring vägkorset saknar området speciella kvaliteter. På grund av områdets öppenhet måste dock ev bebyggelse noggrant regleras.

Nr 49

Klass 2

Beskrivning: Området utgörs av löväng samt tomtmark och bebyggelse vid Pärönlunda och sammanhänger naturligt med det mycket vackra hävdade lövängsområdet väster om vägen.

Motivering: Vegetationen och bebyggelsen sammantaget utgör ett estetiskt tilltalande inslag i landskapsbilden samt tjänar som ett exempel på gammal kulturmiljö.

Nr 50

Klass 3

Beskrivning: Huvuddelen omfattar åker och ängsmark. Smärre områden av lundartad karaktär är rikt på hassel. Skogsbrynet utgörs av tall.

Motivering: Området saknar intresse ur naturvårdssynpunkt men är alltför öppet för att man här skall släppa fram oreglerad bebyggelse.

Nr 51

Klass 2

Beskrivning: Området är ett öppet alvarliknande beteslandskap. Ett högre beläget parti är bevuxet med tallskog.

Motivering: Den tilltalande landskapsbilden och områdets öppenhet gör att det ej bör bebyggas. Ev bebyggelse på detta öppna och karga område skulle dessutom sannolikt ge ett för omgivningen främmande intryck.

Nr 52

Klass 4

Beskrivning: Till området hör betesmark, tallskog och tomtmark längs vägen.

Motivering: Området saknar intresse ur naturvårdssynpunkt. Bebyggelsen bör regleras som tätbebyggelse.

Nr 53

Klass 2

Beskrivning: Betad ängsmark med vackra stengårdsgårdar förekommer.

Motivering: Detta område har en mycket tilltalande landskapsbild.

Nr 54
Klass 4

Beskrivning: Huvudsakligen finns gles tallskog. En del små inägor påträffas. I gränsen mot öppnare områden märks ofta inslag av lövvegetation främst björk. I västra delen av området utbreder sig ett större alvarliknande område, som håller på att växa igen.

Motivering: Området saknar intresse ur naturvårdssynpunkt och är på grund av den omgivande vegetationen ej speciellt känslig för bebyggelse.

Nr 55
Klass 2

Beskrivning: Tuvviken är en liten vassrik sjö i nära anslutning till havet. Till sjön leder diken från omgivande skogs- och åkermarker. På sjöns nordöstra sida ligger en hagmark, som ännu är mycket vacker men håller på att buskas igen av björksly.

Stränderna runt sjön är delvis sank och bär huvudsakligen tallskog. Täta snår av bl a sälg förekommer.

Skogsmarkerna kring sjön består av gles tallskog med tämligen stort inslag av örter. Rikligt med svärdsyssla och i spåren efter skogsmaskinerna hjälmycklar, adam och eva samt jungfru marie nycklar påträffas.

Av andra påträffade arter kan nämnas ögonpyrola, tallört och nästrot.

Motivering: Området är med sin speciella karaktär av betydelse för den vetenskapliga naturvården.

Nr 56
Klass 3

Beskrivning: Huvudsakligen är här åkermark men vissa delar utgörs av betade ängsmarker. En del lövträd och snår förekommer.

Motivering: Tillräckliga kvaliteter för att motivera ett fullständigt skydd saknas. Områdets öppenhet gör dock att en inplacering av nybebyggelse blir mycket svår.

Speciell hänsyn måste här tas till miljön kring Katlunds gård.

Nr 57
Klass 3

Beskrivning: Till största delen består området av åkermarker avbrutna av tallskogspartier. Området vid Lunds och öster om Frigsarve upptas huvudsakligen av lövvegetation. Inom området är alla lövängar med något undantag kraftigt igenväxta. Bete förekommer dock i de flesta.

Motivering: De lummiga lövdungarna insprängda i åkerbrukslandskapet vid Lunds och Frigsarve gör landskapsbilden där tilltalande.

Komplettering av befintlig bebyggelse längs vägen kan göras under förutsättning att tillräckliga styrmöjligheter finns. I övrigt gör befintlig vegetation området mindre känsligt för bebyggelse.

Önskemål:

De igenväxande lövängarna vid Lunds sammanhänger naturligt med markerna vid Sles (Se omr 58). Vårdåtgärder för att återupp-
rätta detta ängslandskap torde i dagens läge ej vara praktiskt genomförbara. Inom dessa gamla betesområden bör dock mycket stor återhållsamhet iaktas vid markexploatering.

Nr 58

Klass 1

Beskrivning:

Miljön kring Sles är synnerligen värdefull. Gårdsgruppen ligger indragen i kanten mellan de öppna strandbetena och den lummiga bakomliggande lövvegetationen.

Söder om gården ligger flera mycket vackra betesängar.

Dessa hyser ett glest bestånd av ek, ask, björk och tall.

Buskskikt saknas som följd av fårbetet.

Övergången mot strandängarna utgörs av enbuskmarker.

Norr om gården ligger flera liknande beteshagar av vilka vissa fortfarande hävdas.

Markerna norr om skjutbanan samt skogsområdet norr om vägen mot Flunting utgörs av torra betesbackar med lågvuxen tall och kraftiga enbuskar. Motsvarande vegetationstyp återfinns norr om stigen mot Rumvät.

Strandområdet vid Flunting och miljön vid fiskeläget är både vackert och intressant.

Vätmarkerna vid Rumvät är mycket tilltalande.

Vid Viges finns vackra och värdefulla beteshagar med ädla lövträd. Speciellt bör nämnas det triangelformade området omedelbart norr och nordväst om Viges. I norra delen av dessa hagar växer rika hasselbestånd. Ek dominerar trädskiktet i detta område. Vanliga är också ask, björk och oxel.

Motivering:

Landskapsbilden är inom hela området mycket tilltalande. Den rika och intressanta vegetationen samt områdets stora betydelse för det rörliga friluftslivet har också spelat stor roll vid bedömningen.

Nr 59

Klass 2

Beskrivning:

Området omfattas delvis av bebyggda ängsmarker med enbuskar.

Motivering:

Landskapsbilden och landskapets allmänna karaktär samt sambandet med de värdefulla partierna vid Viges har utgjort huvudargumenten vid klassificeringen. Ytterligare bebyggelse skulle störa den nuvarande miljön.

Nr 60

Klass 3

Beskrivning:

Åker och betesmarker täcker den centrala delen av området. Vid

Roes finns mindre dungar med lövvegetation. Skogsmarkerna i norr domineras av tall. Delvis betas eller genomströvas dessa skogsmarker av får och nötkreatur.

I södra delen av området finns större inslag av lövvegetation.

Motivering: Trots att området som helhet uppfattas som vackert har tillräckliga motiv för ett fullständigt skydd ej framkommit. Öppenheten och attraktiviteten gör dock restriktioner mot vidare bebyggelse nödvändiga.

Nr 61

Klass 2

Beskrivning: Den norra delen upptas huvudsakligen av alvarliknande marker. Här förekommer också en del bebyggelse längs vägarna. I södra delen är nivåskillnaderna större. En strandvall löper i N-S riktning genom områdets sydligaste del. Mindre partier utnyttjas som åkermark.

Motivering: Förutsättningarna för nybebyggelse inom den norra delen av området är små. Den bebyggelse som finns inom området uppfattas till stor del som mindre lyckad. Den södra delen har landskapsbildsmässiga kvaliteter som gör att det bör undantas från bebyggelse.

Nr 62

Klass 1

Beskrivning: Stora delar av Grötlingboudd bär fortfarande den prägel av beteslandskap som den haft under tidigare århundraden. Som följd av minskat betestryck har dock kraftiga förändringar i vegetationens utformning och sammansättning ägt rum i senare tid. Detta har bl a medfört, att enbusksnåren har tilltagit i omfattning. Dessutom har tall och busksnår av hagtorn, nypon och slån kunnat kolonisera markerna och utveckla delvis mycket täta dungar. Härvid har de ljuskrävande arterna undanträngts.

Vackra strandvallsystem finns längs den norra sidan av udden. På södra sidan är strandvallarna mindre påtagliga. Blockrika moränvallar påträffas på ömse sidor om Lillsund. Kustmorfologin längs uddens sydsida är märklig och liknande "Lagunstränder" har ej påträffats på annat håll inom det inventerade området.

Längs den norra stranden är badmöjligheterna goda.

Strandvegetationen är intressant och genomgående mycket rikare längs sydstranden än längs nordsidan av udden. Här förekommer dessutom en hel del våtmarker. För fågellivet är sydstranden av mycket stor betydelse dels som häckmiljö dels som rastlokal.

Ett större sammanhängande tallskogsbestånd, vilket dock delvis är uppbrutet av torra ängsbackar, finns väster om Norrkvie.

Vid Kauparve finns en hagmark, bevuxen med huvusakligen björk men även gran och tall, och som utgör ett dominerande inslag i landskapsbilden. I denna förekommer stora mängder adam och eva.

Söder om Kauparve förekommer flera tallskogsdungar.

Motivering:

Helheten i detta storslagna landskap har värderats mycket högt. Från vetenskaplig synpunkt är sydstrandens vegetation, morfologi samt moränvallarna vid Lillsund värdefulla.

För det rörliga friluftslivet är de goda badmöjligheterna längs nordsidan av största betydelse.

Sammantagna gör dessa värden, att Grötlingboudd hör till de viktigaste naturvårdsobjekten inom inventeringsområdet.